

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК САМООЦІНКИ ТА УСПІШНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 07-431 групи

Спеціальності 053 Психологія

Освітньо-професійної програми «Психологія»

Владислав МАМАЙ

Керівник: д.психол.н., професор Віталія ШЕБАНОВА

Рецензент: практичний психолог ЗОШ № 55 Віра ЄЛЬКІНА

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК САМООЦІНКИ ТА УСПІШНОСТІ У ШКОЛЯРІВ.....	5
1.1 Самооцінка, як предмет вивчення психології.....	5
1.2 Успішність в контексті психологічних особливостей.....	12
1.3 Залежність рівню успішності від самооцінки.....	20
Висновки до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЮ УСПІШНОСТІ У ЛЮДЕЙ З РІЗНОЮ САМООЦІНКОЮ.....	27
2.1 Характеристика методів, етапів та вибірки дослідження.....	27
2.2 Кількісний та якісний аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження.....	28
Висновки до другого розділу.....	34
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	39
Додаток А Кодекс академічної доброчесності.....	39
Додаток Б Тест на самооцінку підлітків Овчарової.....	40
Додаток В Анкета успішність.....	42
Додаток Г Таблиця отриманих даних.....	44

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

У сучасному світі все частіше можна зустріти людей які через свою самооцінку не можуть реалізувати свої потенціали на максимум та через це почувають себе не успішною людиною. Це не обходить стороною школярів які навчаються, займаються спортом та підтримують своє хобі, всі види діяльності та результати в них відповідають почуттю успішності у школярів. Кожна невдача або успіх у діяльності несе свій вклад в загальне значення успішності, а під впливом рівню самооцінки буде відповідати вага цього вкладу негативного або позитивного.

Ця проблема важлива як в індивідуальному так і загальному рівні. Важливо розібрати цю проблему для вирішення та покращення самореалізації як окремих людей так і соціуму. Таким чином, якщо ця проблема буде актуальною для школяра, то коли учень закінчить школу ця проблема не зникне як ярлик «школяр». Ця проблема може продовжуватись як у вищих закладах так і в майбутньому. У масштабному рівні це може загрожувати зниженню самореалізації, ефективності та продуктивності в країні або світі. Тому, якщо люди не задоволені собою, то це буде впливати на всі сфери діяльності.

Успішність, психологічні особливості молоді та вікову психологію психологи вивчали в своїх працях (І. Боровинська, Л. Божович, В. Вінков, Ю. Ільїна, Л. Омельченко, К. Поліванова, Т. Яновська та ін.). Самооцінці присвячено багато праць науковців (А. Адлер, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні, К. Юнг та ін.).

Актуальність питання та необхідність вивчення взаємозв'язка самооцінки та успішності школярів дозволило проаналізувати та розкрити нам тему кваліфікаційної роботи.

Мета роботи – виявити взаємозв'язок між проявом самооцінки та успішності

Завданням даної роботи є :

- 1) Теоретичне дослідження взаємозв'язку самооцінки та успішності школярів.
- 2) Емпіричне дослідження взаємозв'язку самооцінки та успішності школярів.

Об'єкт дослідження – самооцінка особистості

Предмет дослідження – вплив самооцінки на успішність

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення для визначення базових понять дослідження; емпіричні - «Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової», анкета «Успішність», Отримання середньостатистичних оцінок учнів; математично-статистичної обробки емпіричних даних: кореляційний аналіз за Пірсоном.

Практичне значення: вчитель, шкільний психолог зможе використовувати отримані результати в своїй професійній діяльності в роботі з учнями. Також, отримані результати допоможуть підвищити значимість самооцінки учнів, що може сприяти створенню психокорекційної програми для покращення та встановлення адекватного рівня самооцінки.

Структура роботи – кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 24 найменування та додатків.

РОЗДІЛ 1

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК САМООЦІНКИ ТА УСПІШНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

1.1 Самооцінка, як предмет вивчення психології

В процесі своєї життєдіяльності кожна людина постійно отримує оцінку своїм вчинкам і діям з боку оточуючих людей, близьких та в суспільстві в цілому. Люди котрі отримують оцінку від інших формують свою самооцінку протягом всього життя, ця самооцінка впливає на життя людини, на її функціонування, самопочуття, самодисципліну та самоконтроль. Люди можуть впливати на інших людей навіть не розуміючи цього. Самооцінка є важливою частиною Я-концепції особистості. Самооцінка і Я-концепція є ядром особистості та ґрунтується на знаннях, які були отриманні про людину під впливом самооцінки (Роджерс)[16, с. 131].

Самооцінка – це оцінка людиною самого себе, своїх можливостей, якостей і позиції серед інших людей, будучи ядром особистості, відіграє роль найважливішого регулятора поведінки та дій людини. Саме від самооцінки залежить як буде людина жити та чи буде жити в гармонії з навколишнім світом і наскільки вдало він збудує міжособистісні стосунки. Самооцінка впливає на всі сфери життєдіяльності, на життєву позицію, на плани які буде людина, на те як люди зможуть взаємо існувати, працювати з іншими людьми і на скільки люди будуть витратити сил, щоб реалізувати свої плани та не опустити руки. Тому самооцінка впливає не тільки на успішність та ефективність людини, а й на подальший розвиток людини як особистості, пишуть в своїх працях Гант О.Є. та Яновська Т.А. (Гант і Яновська)[2; 23].

Хоча самооцінка містить в собі суб'єктивну оцінку себе та своїх можливостей, також на самооцінку особистості впливають люди як з близького кола так і люди які оцінюють людину або її дії навіть не знаючи цю людину, але оцінка незнайомих людей також має свою вагу для самооцінки людини яка піддалась впливу оцінювання.

Самооцінку визначають як найважливіший компонент Я-концепції особистості, як значимість і цінність, якої людина наділяє як окрему частину своєї особистості так і в цілому самому себе. Самооцінка людини розуміється як суб'єктивна оцінка свої можливостей (фізичних, інтелектуальних, комунікативні, емоційно-вольові, стриманість та інші) етики, ставлення до самого себе та інших, також встановлення та бачення свого місця в соціумі.

У психології перші серйозні спроби вивчити природу самооцінки та її особливості формування зробив американський психолог і філософ У. Джеймс, який присвятив багато своїх робіт розробці проблематики «Я» (Джеймс)[5, с. 157].

Формування самооцінки, її природи, функції та зв'язки іншими психологічними проявами життя людини цікавили також багатьох вітчизняних психологів. Наприклад, С.Л. Рубінштейн в самооцінці бачив нерозривну пов'язаність з самосвідомістю людини в першу чергу ядро особистості, яке базується на оцінці людьми індивіда і на оцінці самим індивідом оточуючих (Рубінштейн)[17, с. 43].

Відома в наукових колах Захарова А.В. яка займалась вивченням виникнення самооцінки, бачила в самооцінці людини важливу освіту особистості. Самооцінка є головною частиною рішень людини, різні люди мають різну самооцінку, але якщо самооцінка занижена люди будуть думати та планувати свої дії вже вважаючи, що вони отримають невдачу та з таким настроєм будуть продовжувати. Це не означає, що людина яка з початку вважає, що програє дійсно не зможе виграти, але весь час на людину будуть давити думки, що від невдачі нікуди не дітися (Захарова)[6].

Людина з низькою самооцінкою на несвідомому рівні подавляє свої задатки, таланти, вольові якості, фізичні здібності та інше і це не відповідає рівню домагань людини. Людина з низькою самооцінкою коли планує своє життя, або дії на завтра чи на деякий період часу, зразу понижує свої цілі через недооцінювання своїх здібностей. Понижаючи свої здібності людина і понижає свої цілі. Людина з високою самооцінкою переоцінює свої здібності, та ставить

дуже великі і важкі цілі, але людина ставить свої цілі на високу планку, та знає куди йти і як, до своєї цілі. Але переоцінивши свої здібності, якщо особистість не зможе реалізувати поставлені цілі, може засмутити та вдарити по самооцінці, що може призвести до нових спроб, або зниженню самооцінки.

На самооцінку особистості активно може впливати сама ця людина, як людина буде оцінювати навколишнє середовище, соціум, здібності навколишніх, друзів чи світу в загалі. Якщо людина буде переоцінювати здібності навколишніх людей то на фоні цих людей, самооцінка буде зменшена, а якщо навпаки оцінювати здібності навколишніх, то на фоні недооцінюваних, самооцінка людини буде підвищена.

Самооцінка особистості впливає не тільки на ефективність, самореалізацію та оцінювання своїх здібностей, а і на довіру к іншим людям. Самооцінка впливає на рівень ревнощів у людей, чим нижча самооцінка особистості тим вищий рівень ревнощів.

Людина з низькою самооцінкою не здатна оцінювати себе по дійсності та не намагається змінити оцінювання самого себе, а очікує оцінки від інших в пріоритеті низькою оцінки від інших людей. Це і є однією з проблем очікування поганої оцінки від зовнішнього кола, залежність від оцінки інших. Не сприймаючи правдиву оцінку від себе або близького кола, хоча по словам Рубінштейна С.Л. більш велику вагу має оцінка від людини яка більш значима для особистості, але заважає залежність від низькою оцінки (Рубінштейн)[17].

Для людини з низькою самооцінкою характерний високий рівень тривожності, недостатньої сформованості та надмірна самокритика. Проявляється самооцінка також на виступах перед людьми, а саме коли виступає одна людина перед великою кількістю слухачів.

Всього 3 рівня самооцінки і вони відображають як людина відноситься до себе, своїх здібностей, як людина може виокремлювати в собі добре та погане.

- Низька самооцінка – з нею зштовхуються велика кількість людей, так як це актуальна проблема і більшість намагається від неї позбавитися. Існує велика кількість методик, вправ та ігор, які допомагають підвищити

самооцінку. Люди з такою самооцінкою вважають себе гіршими, слабкішими за інших, бачать в собі лише погані якості та помилки, майже не звертають увагу на сильні якості.

- Нормальна (середня) самооцінка – всіма бажана самооцінка, яка ні завищена та ні занижена, людина має адекватну оцінку своїх можливостей та цілей, без залежності від низьких оцінок та оцінок від зовнішніх. Здатні помічати в собі як сильні якості так і помилки та слабості.

- Висока самооцінка – люди з високою самооцінкою утримують фокус на своїх сильних якостях, мають високу оцінку своїх здібностей, та не замічають своїх слабостей або помилок, вважають себе кращими за інших.

Аналіз основних теоретичних підходів до проблеми самооцінки людини дозволяє вченим виділяти основні моменти, які допомагають в розумінні суті цієї психологічної категорії. Слід виокремити наступні особливості самооцінки:

- самооцінка, будучи одним з компонентів «Я-концепції» особистості (самосвідомості) і знаходиться в тісному зв'язку з іншими її компонентами (самовідношення, самопізнання і саморегуляція);
- самооцінка може вивчатися і як процес, і як результат;
- самооцінка невіддільна від мотивів особистості, її цілей, переконань, ідеалів, цінностей і ціннісних орієнтацій;
- самооцінка також є механізмом саморегуляції поведінки і діяльності людини;
- в основі розуміння самооцінки лежать оцінки та емоції;
- аналіз самооцінки як процесу передбачає наявність внутрішньої основи і порівняння з нормами суспільства, еталонами, прийнятими в ньому і з іншими людьми.

Отже, самооцінку окреслює оцінку особистістю самого себе в цілому та окремі складові своєї особистості, а саме свої дії та вчинки, свої відносини та якості, своє відношення к оточуючим та оцінка індивідом оточуючих.

Пухно С.В. вважав, що підвищення самооцінки залежить від багатьох факторів, серед яких особливе значення має наявність вдалого досвіду, підтримка і похвала з боку оточуючих. Самооцінка у людини може бути стійкою та нестійкою. Особистість з стійкою самооцінкою може отримувати низьку оцінку з боку оточуючих, не отримувати похвалу, робити помилки, але це майже ні як не вплине на самооцінку. А особистість з нестійкою самооцінкою навпаки ж може буде подавленою або зниженою лише від оцінки оточуючих або невдачі (Пухно)[15, с. 244].

Крім того, що самосвідомість особистості та рівень домагань пов'язанні з самооцінкою також впливають на її формування, потреби в самоствердженні та саморозвитку, загальна спрямованість особистості, рівень розвитку когнітивних процесів і емоційно-вольової сфери, загальний стан особистості, а також оцінки та думки оточуючих людей, особливо значущих людей, та в загалі соціуму.

У психології самооцінка людини характеризується багатьма параметрами, а саме:

- Рівні самооцінки можуть бути високими, середніми та низькими.
- Виділяють адекватну та неадекватну самооцінку, виділяють це по її реалістичності. Серед якої є завищена та занижена.
- Виділяються такі типи як деструктивна та конструктивна (ще можна сказати конфліктна або неконфліктна), виділяється в залежності від її особливостей.
- В залежності від стійкості самооцінка може бути стійкою та нестійкою.

Крім перерахованих ще виділяють глобальну самооцінку або загальну, в якій відбувається відображення особистістю пережитого життя, свого опиту, своїх вчинках та виборах, осмислювання чому так та оцінювання свого вибору.

В психологічній літературі найчастіше зустрічається поділ самооцінки людини на 3 рівні: занижена, середня (адекватна) та завищена. Всі ці рівні формуються від оцінок оточуючих, що потім переростає в прийняття цих оцінок та оцінювання самого себе таким же рівнем. Найоптимальніший рівень

самооцінки для людини це середній (адекватний) так як цей рівень дозволяю оцінювати адекватно (реально) свої здібності, якості, характер, дії та вчинки. Людина яка має середній рівень самооцінки об'єктивно оцінює свої успіхи та невдачі, тому намагається ставити цілі яких може досягнути і це допомагає частіше досягати своїх цілей та гарних результатів.

Проблема виникнення та розвитку самооцінки є однією з центральних у розвитку особистості. Самооцінка є необхідним компонентом самосвідомості, тобто усвідомлення людиною самого себе, своїх фізичних сил, розумових здібностей, вчинків, мотивів і цілей своєї поведінки, ставлення до навколишнього, до інших людей та самого себе.

Самооцінка може бути адекватною і неадекватною. Залежно від характеру самооцінки у людини складається адекватне (реально) ставлення до себе чи неадекватне (неправдиве). В випадку з неадекватною самооцінкою людина робить собі настанови на низький шанс успіху, робить акцент на свої невдачі та слабкі якості особистості. Неадекватна самооцінка у особистості розвиває невпевненість, підозри у своїх силах, чи підозри до оточуючих, навіть до близьких та родичів (або зайва самовпевненість). Неадекватна самооцінка підштовхує людину вступати в конфлікти з оточуючими, порушує гармонійність розвитку його особистості.

В випадку з адекватною самооцінкою людина робить настанови на реальні цілі, що дозволяють особистості його можливості як фізичні так і моральні, людина приймає свої помилки та успіхи. Людина з адекватною самооцінкою розвиває у собі самовпевненість, признання себе, наполегливість та самокритичність.

Цілком адекватна самооцінка, адекватне ставлення до себе є вищою стадією розвитку самооцінки і характерна для дорослої людини. У процесі ж розвитку дитини повинні мати місце деякі особливості формування самооцінки, специфічні для кожного ступеня вікового розвитку (Бабенко)[1, с. 13].

Особистість, за К. Роджерсом, виникає в процесі розвитку, і її сутністю є знання індивіда про себе і самооцінку. Самооцінка виникає в результаті

взаємодії з навколишнім середовищем, оцінкою взаємодії з іншими людьми. Поведінка дитини та її подальший розвиток насамперед узгоджуються з його самооцінкою. В індивідуальному розвитку, як каже К. Роджерс, між поданням людини про себе і реальним досвідом, що включає в себе і оцінки оточуючих, і моральні цінності, може виникнути конфлікт. В одних випадках причиною конфлікту є розбіжність між самооцінкою і оцінками оточуючих, в інших – розбіжність між самооцінкою і тим ідеальним уявленням про себе, відповідати якому людина прагне. Але не завжди ця розбіжність є патогенною. К. Роджерс вважає, що вихід в більшій мірі залежить від того, як склалася самооцінка в індивідуальному досвіді людини. Деякі люди не бажають перебудувати свою самооцінку і викривлено інтерпретують свій реальний досвід (Роджерс)[16, с. 58].

Деякі люди мають можливість та гнучкість, щоб перебудувати свою самооцінку, приводячи її до реального рівня, щоб відповідала реальності. Перестати бути залежним від чужої оцінки та відійти від заниження своєї оцінки.

Важливим для нормального психічного стану людини є досягнення згоди з самим собою, тобто правильне та відповідне ставлення до себе та своїх здібностей. Психологи зазначають, що важливість розвитку особистості вимагає позитивної оцінки: люди потребують схвалення та поваги інших. На основі цієї поваги формується самооцінка, яка стає найважливішою особистою потребою.

Самооцінка була глибоко вкорінена і стала рисою особистості. В одній діяльності немає рамки, вона поширюється на інші види діяльності. Важливим фактором розвитку особистості є оцінка інших. Емоційні почуття людини залежать від її взаємин з іншими та від того, чи відповідають вони їхнім очікуванням та вимогам. Важливим фактором є ступінь задоволення його потреб у позитивній оцінці.

На жаль, адекватна самооцінка є характеристикою меншості населення. Його власник здатний ставитися до своїх здібностей тверезо, не заперечуючи

своїх недоліків, а намагаючись позбутися від них. Крім того, основна увага приділяється перевагам активного розвитку.

Адекватний рівень самокритики наявний у меншій частині людей. спостерігаються дві крайності – або самокритичність, або зарозумілість.

Друга прийнята ознака самооцінки яку прийнято називати спотвореною (неадекватною) її освіта – практично завжди результат комплексів, явних чи прихованих. За гордістю часто криється невпевненість у собі, намагання здаватися краще ніж є на очах інших. Зниження відрізається тим, що його власник безпосередньо демонструє факти власного комплексу, каже про нього з оточуючими і веде відповідно своєму комплексу (скутість, труднощі в спілкуванні).

Самооцінка формується з народження, рівень самооцінки буде залежить від відношення та прийняття дитини батьками та родичами, відношення між членами родини, відношення вчителів до дитини, відношення дитини з однолітками, успішність в романтичних стосунках, реалізація своїх планів, успішність в навчанні, спорті, хобі та взаємостосунках. Успішність на роботі, отримання емоцій та реалізація себе як особистості. Коли людина закінчує шлях навчання та робить крок в доросле життя, самооцінка буде грати велику роль та дуже важливо, щоб весь цей шлях з дитинства був підкріплений схваленням та доброю оцінкою, щоб самооцінка закріпилася та була адекватною. Але і у дорослих самооцінка може змінюватися від оцінювань навколишніх і важливо навчити, що оцінка інших це лише їх суб'єктивна думка і вона далеко не завжди є реальною, бувають різні ситуації та різні люди. Стабільно адекватна самооцінка дуже важлива, та дасть змогу не робити акцент на оцінці інших, а саме на низькі оцінки від інших.

1.2 Успішність в контексті психологічних особливостей

Успіх не має одного універсального визначення, у кожній людині своє значення цього слова, своя цінність та важливість. Неодноразово ми чули, що

хтось каже: “Успішний чоловік той, хто має багато грошей” або “Успішний той у кого є щасливі та здорові діти та жінка” та не знаєш, що з цього є успіхом.

Успіх – це здійснення цілей які ми поставили перед собою і які важливі для нас, але й шлях який ми проходимо для здійснення цілей теж є успіхом, кожен успішний крок.

Для деяких людей успіхом є не досягнення цілі, медалі, похвали або нагороди, а успіхом є те, що вони пройшли до цього етапу, скільки вони отримали опиту, знань і нових знайомств. У кожної людини свої пріоритети, так само як і у кожного своє значення має успіх.

Успіхом або ж успішністю є задоволення своїх потреб, здійснення своїх цілей та мрій, отримання бажаного, отримання того, що визиваю посмішку та добрий настрій. У кожного своє бажання, але кожен відчуває добрий настрій або посмішку коли бажання виконується. Отже задоволення бажаного, дотримання шляху для виконання цілей, отримання гармонії з собою або навколишнім світом також є успіхом.

Кожна людина хоче бути щасливою та успішною. Але не кожна розуміє, що для нього успіх. Людина не розібравши, що для нього щастя може зробити поспішний вибір, наприклад вважаючи, що для нього є успішність це гроші та матеріальне забезпечення, та для реалізації цього перестати бачитись та спілкуватися з друзями, припинити проводити час з сім'єю, а коли отримає бажаного, може зрозуміти, що для нього успіхом є оточення (друзі та сім'я).

Головним аспектом отримати успішність є рівень мотивації, яку отримує людина сама від себе, або з допомогою оточуючих.

Мотивація – це готовність людей докласти максимум зусиль для досягнення організаційних цілей, оскільки ці зусилля можуть задовольнити конкретні особисті потреби.

Головним мотивом людини є результат, оскільки людина робить план для отримання бажаного, а основним руховим потягом є результат, бачення себе з результатом.

План який створює людина завжди закінчується на успіху, людина планує подальші дії для отримання задоволення, реалізації задуманого та цілей. Отримавши успіх. Ми отримуємо задоволення та позитивні емоції. Але не завжди вдається реалізувати те, що було задумано. Плануючи та намагаючи реалізувати, ми отримуємо ризик, або успіх, або невдача. Отримавши успіх, ми підвищуємо наші здібності та самоповагу, але при невдачі при нестабільній самооцінці людина отримує зниження самооцінки і заниження своїх здібностей.

Готовність – особливий стан людини, що супроводжується відповідною формою психічного напруження, що проявляється як готовність людини діяти, коли трапляється інцидент. Він включає психофізіологічні механізми, що активізують діяльність людини, включаючи емоційні механізми.

Категорія «успіх» і її похідні, не дивлячись на гадану простоту смислового наповнення, залишається недостатньо вивченою як у філософському, так і психологічному плані, а її буденне західницьке розуміння як зовнішнє вираження матеріального благополуччя, кар'єрного зростання і слави, не є вичерпним і вимагає більш пильного аналізу. Філософсько-психологічне розуміння природи успіху і успішності особистості можна простежити через супутні категорії діяльності, волі до досягнення, установки, самооцінці, особистісної самоідентифікації, самосвідомість і інше (Конюхова)[8, с. 112].

Успіх розглядається як одна з основних потреб суб'єкта, яка є стимулом до окремих дій. Мотивація поведінки, мета; оцінити та самооцінити ефективність життя та праці. Характеристика поняття «успіх» багатогранна. Вона включає зовнішні фактори – соціально-економічні аспекти успіху; стереотипи успішних людей, внутрішні ресурси та зовнішні умови успіху; Результат діяльності; соціалізація особистості, джерело задоволення життєвим процесом, винятковість професійної діяльності, психічне здоров'я тощо. Під успіхом розуміється діяльність (ресурс) або результат (соціальний статус, матеріальна безпека) досягнення; емоційний стан суб'єкта; значення, система особистих цінностей, суб'єктивна оцінка результату діяльності.

Сучасна філософсько-психологічна основа для читання значення «особистий успіх» близька до понять особистісного зростання, самореалізації, самоактуалізації, самозадоволення індивіда, професійних здібностей, системи регулювання соціальної поведінки та інших (Левченко)[10].

Контекст цих концепцій включає мотивацію, самостійність, критичне мислення та рефлексію на основі процесу «самовдосконалення структури особистості», який розглядає успіх як особисту цінність. Значення та зміст успіху ілюструють внутрішній потенціал, можливості людських ресурсів та можливості самореалізації в соціальному професійному середовищі.

Отримання успіху (матеріального блага, високої професійної посади або покупка транспорту і так далі) не є кінцевим етапом. Продовженням є стабільна підтримка успіху, нові інформаційні кола, підвищення кваліфікації, перепідготовка і нові тяжкі рішення.

Отримавши успішний досвід, люди шукатимуть різні варіанти для задоволення самореалізації, емоційних та поведінкових потреб, і комфорт діяльності. Наявність потреб та належних умов забезпечує появу та реалізацію ставлення особистості до успіху. Тому реалізація формуючого впливу базується на тому, що зовнішній вигляд пристрою забезпечується потребою особистості безпосередньо брати участь у практиці, умовами тренувального процесу, перепідготовки, навчання і позитивної взаємодії з суспільством

Зібрані дані привели нас до висновку, що при аналізі успіху в науковій психологічній літературі успішно розглядались такі види діяльності: 1) навчальна діяльність; 2) трудова (професійна) діяльність; 3) важливі стосунки (з близькими людьми-членами сім'ї , друзі); 4) Суспільство-соціальне середовище (соціальне середовище). У кожній діяльності слід обговорювати об'єктивні та успішні зовнішні, та внутрішні стандарти.

Також є такі види успіху як: глобальний – оцінювання своїх дій та реалізації цілей, отримання задоволення, досягнення запланованого, отримані емоції, опит, знайомства, інформацію і досягнення того, що особистість вважає успіхом та успішністю; успіх в окремих видах діяльності – у спорті, навчанні,

професійній, взаємовідносинах, хобі та в кожній діяльності що має місце в нашому житті.

В залежності від характеру, життєвого досвіду і стабільності особистості, для людини може буди успіхом кожний крок в житті, а може лише отриманий результат.

У розумінні успіху, якщо не розглядати фон соціальної філософії, неможливо зрозуміти успіх життя як психологічний феномен. Соціально-філософські рамки дозволяють зафіксувати прояв цього явища на конкретному етапі суспільного розвитку, визначити соціальний механізм його дій та його роль у формуванні пріоритетних сфер соціальних та особистісних цінностей. На основі детального аналізу та систематизації соціально-філософської спадщини та сучасної дійсності дослідники намагаються визначити суть та зміст концепції успіху.

У своїй монографії «Відповідальність як особистий ресурс» Л.І. Дементій стверджував, що успіх (або невдача) «супроводжує» будь-яку людську діяльність, і вона «пронизує» всі види соціальної діяльності, оскільки пов'язана з основними соціальними потребами. Успіх – багатогранне явище: воно включає особисті ресурси (його здібності, креативність, мотивацію, самооцінку і домагання) та соціальні норми (Дементій)[4, с. 123].

Реалізація успіху – процес самореалізації та самоствердження особистості в суспільстві. Однак різні успішні моделі можуть співіснувати в серцях людей. У зв'язку з цим вітчизняний психолог Г. Л. Тульчинський виокремлює чотири основні форми успіху: 1) «результативний» успіх, який приносить особистості певне соціальне визнання (успіх – «популярність»); 2) успіх, який виражається в значущих для особистості визнання; 3) успіх – подолання труднощів і, перш за все самовизначення; 4) успіх – реалізація покликання, коли значна сама діяльність, а не результати. Варто детальніше розглянути кожен тип успіху, на якому наголошує автор (Тульчинський)[10, с. 113].

Перший – це успіх і популярність. Тому можна сказати, що запорука успіху полягає у визнанні громадськістю людських здібностей, його таланту та

його ступеня. Але для популярності їхнього успіху далеко не достатньо, і люди також повинні мати можливість «піднести» себе (Чудакова)[20]. Ця форма успіху, орієнтована на успіх, є характеристикою психології особистості в конкурентному ринковому суспільстві, однак не кожен може досягти такого успіху без спотворення. Для незрілої людини такий успіх стає прямим проявом самооцінки, що, в свою чергу, стає простим відображенням короткочасної та змінної слави. Остапенко І.В вважав, що у той же час важливо, щоб успішна популяризація не була головним пріоритетом, а також не повинна бути на передньому плані життєвих цінностей (Остапенко)[14].

Друга форма успіху полягає в тому, що успіх визнається значущими людьми для особистості (Чудакова)[20]. Для психології здорової людини важливо не лише прославлятися будь-якою ціною, здобувати повагу, престиж та здобувати соціальне визнання та успіх. Самосвідомість та самооцінка людини виражаються як важливість успіху чи невдачі у власних виборах, включаючи «інших значущих» (сім'ю, друзів, колег, авторитетних експертів). Тут це відображає особисту вибірковість. Не кожен успіх, не будь-яке визнання важливі, і вибірковою є лише те, що має значення для себе. Тільки в цьому випадку визнання є справжньою рушійною силою. Коли соціальна ідентичність суперечить соціальній справедливості, у разі моральних спотворень у суспільній свідомості та соціальних моральних захворювань молоді люди більше уваги приділяють цьому успіху. У цьому випадку у індивіда формується «страх» перед успіхом або «відхід від успіху», тим самим уникаючи цього страху. Левченко В.В вважав, що у такій атмосфері молоді люди можуть уникнути соціально значимих видів діяльності. Цей вид «ухилення», який досяг значного соціального успіху, може також виражатися в антигромадській і навіть злочинній діяльності (Левченко)[10].

Третя форма успіху – це подолання успіху та самовизначення. Для формування та розвитку особистості важливо, щоб успіх був не лише визнанням результатів своєї діяльності, а й подоланням та вирішенням конкретних проблем та суперечностей у житті. Історія свідчить, що життя

найвидатніших людей, відзначених успіхом, сповнене боротьби. Вони продовжують долати незліченну кількість перешкод, підтягують свої здібності, волю та приділяють багато праці своїй відданій справі. Це не тільки відіграє роль у подоланні деяких зовнішніх перешкод, але також проявляється в особистому самовизначенні, самобудуванні та самотворчості. Все це допомагає накопичувати цінний життєвий досвід. Вони є основою для індивідів перетворити власні позитивні сили в реальність, бути реалізованими, оціненими та освоєними, а також основою для подальшого самоутворення та самовираження. Цей успіх особливо важливий для молоді, яка потребує практичних завдань, дійсно складних, а не відносно простих, безпроблемних умов життя. Розуміючи, що здатності людини достатньо для вирішення життєвих і творчих проблем, що дає людині дуже сильну позитивну силу, на думку Г. Л. Тульчинського, це може якоюсь мірою заповнити брак знань, навичок та досвіду. Відсутність знань, навичок та досвіду призведе до формування у людей «Комплекс Невдахи» (Тульчинский)[18, с. 134]. Г. Л. Тульчинський вважав, що людина в будь-який момент представляє не лише те, ким вона стала, ким вона є, але й можливість, яку вона ще не усвідомила. Це дуже очевидно серед молоді, яка завжди прагне перевищити свої фактичні можливості. Це можна просто виразити як таємниче бажання, щоб інші зрозуміли, або навіть як бажання подолати власні установки поза своїми межами. В останньому випадку за будь-якої соціально визнаної підтримки успіх самовизначення є потужним стимулом та фактором формування та розвитку особистості.

Четверта форма успіху – це професійний успіх (Чудакова)[20]. Буває так, що задоволення, яке отримує людина в процесі досягнення успіху, є не кінцевим результатом, а процесом досягнення успіху. Для людини, яка дуже потребує самоствердження, успіх – це вся її цінність і вирішальний фактор для самотворення. Ці люди невтомно працюють над вирішенням проблем, не лише для досягнення цілей або отримання суспільного визнання, але й для отримання задоволення від самої діяльності. Іванцова Є. В. вважає, що сама діяльність для

них дуже значуща, а все інше (задоволення потреб у домаганнях, славі, визнанні, статусі, матеріальних винагородах) поступається лише іншим (Іванцова)[7].

Отже, аналізуючи форми успіху, визначені Г. Л. Тульчинським, можна сказати, що перехід від одного рівня до іншого підвищує роль індивідуалізації в процесі індивідуальної соціалізації (Тульчинский)[18, с. 93]. Таким чином, якщо індивід зосереджується на визнанні або засудженні зовнішнього суспільства на ранній стадії становлення, то в міру соціалізації, соціальних норм і цінностей поглинаються, приймаються або відкидаються, індивід починає покладатися на власні соціальні норми.

О. А. Матеюк зазначив: «Успіх – це концепція, яка не містить жодних випадкових явищ, а життєвий досвід, неодноразово перевірений позитивним мисленням та способом життя. Його основою є мотивація досягнення цілей шляхом цілеспрямованої діяльності та порогів – безперервного розвитку» (Матеюк)[11]. На думку автора, успіх – це внутрішній стан людини, який людина може досягти, регулярно концентруючись на своїх ключових бажаннях та активно працюючи (діючи) для досягнення рівноваги та гармонії та поступово перетворюючись на їх внутрішній стан. Автор також наголошує, що успіх залежить від взаємопов'язаних суб'єктивних та об'єктивних факторів. Суб'єктивне включає «особистісне становлення, яке є результатом взаємодії індивіда та середовища діяльності та розвитку людської сили, але також і причиною успішної трансформації його поведінки та поля діяльності» (Матеюк)[11].

В. В. Левченко також розрізняє успішні зовнішні стандарти та внутрішні стандарти. Зовнішній вигляд пов'язаний з нормами та правилами успішного оцінювання, а також культурними характеристиками та цінностями, що існують у певному суспільстві. У свою чергу, внутрішній стандарт успіху залежить від суб'єктивної життєвої ситуації, яка відображає спосіб життя людей у їх свідомості. Він включає уявлення про найважливіші події, які можуть відбутися в минулому, сьогодні та майбутньому, а також про причинно-наслідкові

зв'язки та взаємозв'язок цих цілей. Автор також наголошує, що будь-який успіх є спеціалізованим. Отже, успіх у встановленні міжособистісної гармонії досягається завдяки особистості, однією характеристикою (одними рисами) ділового успіху – іншою (Левченко)[10, с. 59].

Як і поняття «успішність», «успіх» також можна розглядати з суб'єктивно-об'єктивної точки зору. А. В. Кушнарєнко вказував: «б'єктивність полягає у прояві цього феномена у конкретно-соціалній сфері буття, взаємозв'язку з умовами й обставинами життя людини» (Кушнарєнко)[9]. Суб'єктивність передбачає зв'язок із внутрішнім світом людей, а останній визначає Специфічне індивідуальне сприйняття життя, розуміння життя та розвиток емоційно забарвленого ставлення до життя. Автор підкреслює, що індивідуальне значення поняття «успіх» базується на біографічному досвіді, тоді як колективне відображає колективну концепцію успіху, успіху та індивідуальності особиста свідомість цієї людини властива сучасникам цієї людини (Кушнарєнко)[9, с. 242].

Про об'єктивну (або соціалну) та суб'єктивну складові поняття «успіх» О.С. Голєнтовська говорить: «Соціалний фактор успіху залежить від результату діяльності і узгоджується з оцінкою експертом її результативності, продуктивності, якості продукції, швидкості дій, точності виконання завдань, винагород та стимулів, суспільного визнання та культури всього суспільства». О. С. Голєнтовська пов'язує суб'єктивні аспекти успіху з самооцінкою власних професійних досягнень і досягнень, що пов'язано з почуттям зростання і розвитку, вірою у власний потенціал та ресурси, впевненістю в собі, незалежністю, емоційною відкритістю та здатністю прагнути насолоджуватися практичністю, визнати, що Ви є творцем або автором власного способу життя (Голєнтовська)[3, с. 211].

1.3 Залежність рівню успішності від самооцінки

Вітчизняними психологами та педагогами прийнято вважати, що самооцінка починається з семи років – це універсальне, стабільне і одночасно диференційоване ставлення дитини до себе. молодші кольори, який займається

навчальною діяльністю, повинен вміти ставити цілі, контролювати свою поведінку та вести самоуправління(Рубінштейн)[17]. Щоб керувати собою, потрібні знання та самооцінка про себе. Процес формування самоконтролю залежить від рівня розвитку самооцінки. молодші школярі можуть здійснювати самоконтроль лише під керівництвом дорослих та за участю однолітків.

Дитина порівнює свій рівень домагань з результатами своєї діяльності та порівнює з іншими. Чим вищий рівень позову, тим складніше задовольнити вимоги. Успіх і невдача будь-якої діяльності суттєво вплинуть на оцінку її активних здібностей: невдачі часто зменшують переслідування, успіх збільшує переслідування. Омельченко Л.М. вважає, що момент порівняння не менш важливий: оцінюючи себе і порівнює себе свідомо чи несвідомо з іншими, не тільки враховуючи власні досягнення, але й загальну соціальну ситуацію. На загальну самооцінку людини також сильно впливають його особистісні особливості та важливість якості або діяльності, що оцінюється для нього (Омельченко)[13].

Комплекс самооцінки та динамічне особисте виховання – один із параметрів розумової діяльності. Надмірна оцінка та самооцінка можуть призвести до формування таких рис особистості, як впевненість у собі, зарозумілість та некритичність. Людина, яка постійно недооцінюється іншими та недооцінювання себе, формуватиметься боязкість, сумнів у власних силах, замкнутість, сором'язливість тощо. Адекватна оцінка та самооцінка можуть забезпечити хороший емоційний стан, стимулювати активність та вселити впевненість у досягненні цілей.

У своїх працях Яновська Т.А. пише, що діти з адекватною самооцінкою, активні, рухливі, життєрадісні, допитливі та незалежні, будуть шукати помилки на роботі та вибирати завдання, які відповідають їхнім здібностям. Після успішного вирішення проблеми виберуть той самий або більш складний метод. Після невдачі перевіряють себе або виконують простіші завдання (Яновська)[24, с. 95].

Діти з високою самооцінкою активні та прагнуть досягти успіху в навчальній діяльності. Вони мають більшу незалежність. Вони вірять, що їхні власні зусилля зможуть досягти успіху в освітній діяльності без допомоги дорослих.

Комплекс неповноцінності молодших школярів очевидний у поведінці та рисах особистості. Діти вибирають прості завдання. Вони, схоже, зберігають свій власний успіх. Вони бояться його втратити, тому вони певною мірою бояться самої освіти.

Нормальному розвитку дітей з низькою самооцінкою заважає їх зростаюча самокритичність і невпевненість у собі. Вони очікують лише невдачі. Ці діти легко сприймаються іншими і чутливі до всього, що підвищує їх самооцінку.

Діти з високою самооцінкою переоцінюють свої здібності, результати навчання та особисті якості. Вони обирають завдання, які їм не по кишені. Після невдачі, керованої престижем, продовжують дотримуватися своїх ідей або негайно переходите до найпростішого завдання. Стійка самооцінка молодшого віку визначає його рівень вимог. У той же час молодшим школярам потрібно підтримувати свою самооцінку та рівень домагань.

Знання самооцінки людини дуже важливо для налагодження стосунків з нею та для нормального спілкування, оскільки в цьому виді спілкування люди неодмінно братимуть участь як соціальні люди. Особливо важливо враховувати самооцінку вашої дитини. Як і все в ньому, воно все ще формується, і тому на нього впливають зміни більше, ніж у дорослих

У процесі навчання та виховання певних норм і цінностей учень починає певним чином знаходити справжні результати своєї освітньої діяльності та зв'язок із собою як з людиною під впливом оцінки та судження інших (вчителя, однолітків). У міру дорослішання він все частіше розмежовує реальні досягнення та досягнення, а також має певні особисті якості. Тому у учнів формується ставлення до оцінки власних здібностей у процесі навчання – одна з основних складових самооцінки.

Людина ставить цілі перед собою і прагне її реалізувати, отримати успішний кінцевий етап, зрозуміти, що весь шлях був не дарма і коли так виходить людина отримує задоволення, почуття успіху і підвищення або підтвердження самооцінки, але якщо людина відчуває невдачу його самооцінка піддається сумніву, вона знижується і оцінювання себе стає зниженим або спотвореним.

Діти формують свою самооцінку і успішність з відношення батьків до дитини, хваління або ж навпаки. Але основою є школа та навчання, отримання оцінок, виконання завдань, взаємозв'язки з вчителями та однолітками. Школа дуже важливий етап для дітей.

Оцінюючи знання, вчитель також оцінить його особистість, здібності та позицію. Так сприймають діти. Зосередившись на оцінці вчителя, діти оцінили себе та своїх однолітків як відмінників, середніх, слабких, працьовитих чи непрацьовитих. Ми можемо виокремити три групи дітей, виходячи з формування у них образу себе. У навчальній діяльності ці діти більше уваги приділяють власним знанням, ніж оцінці дорослих, і швидко оволодівають навичками самоконтролю. Характеристика другої групи учнів полягає в тому, що уявлення їх членів про себе є недостатніми та нестійкими. Вони не мають достатньої здатності розрізнати свої важливі якості і не можуть аналізувати свою поведінку. Лише за певних обставин діти цієї групи можуть повністю оцінити себе. Щербан в своїх працях вважає, що ці діти потребують спеціальних вказівок у формуванні навичок самоконтролю. Характеристика третьої групи дітей полягає в тому, що їх думки про себе містять характеристики, які їм дають інші (особливо дорослі). Вони не мають надії заглибитися у свій внутрішній світ, мають нестабільні погляди на себе і відсутність самооцінки. Недостатнє знання про себе призведе до того, що ці діти не зможуть зосередитися на своїх об'єктивних здібностях та перевагах в навчальній діяльності (Щербан)[22].

Освітня практика показує, що деякі вчителі не завжди усвідомлюють роль їх оцінки та судження у формуванні самооцінки учнів – це один із

найважливіших засобів впливу на розвиток особистості, тому вдосконалення оцінки вчителя та вивчення його механізму є одним із них.

Шаповаленко Л.Д. вважає, що заходи з оцінювання вчителя зазвичай проводяться у формі заміток у щоденнику та усних формах. Існують великі відмінності між цими двома формами оцінювання. Оцінка вчителя в журналі є офіційним документом. Тому вчителі ставлять це на основі спеціально сформульованих стандартів та соціальних вимог. Для усного оцінювання та судження вчителів суспільство висуває лише загальні та основні вимоги, і не контролюється суворими показниками, вони повинні відповідати гуманістичній тенденції державної освіти сприяти розвитку учнів. Отже, відповідальність за усне оцінювання перед викладачами є не меншою, ніж за оцінку в журналі. Це дозволяє вчителям враховувати цю ситуацію, підкреслюючи старанність учнів, які виявляють труднощі у навчанні, і навпаки, засуджувати здібних, але ледачих учнів (Шаповаленко)[21, с. 237]

Зазвичай у центрі уваги самооцінки навчальної діяльності молодших школярів є результати, наведені в журналі, оскільки вони є основою соціального контролю та санкцій. Однак якщо вчителі можуть правильно використовувати оцінку мовлення, вони можуть зіграти провідну роль у формуванні самооцінки учнів. Це пов'язано з тим, що воно більш лабільне та емоційно забарвлене, тому легше зрозуміти розум та серце підлітків (Федорченко)[19].

Коли дитина вступає до школи, розпочався новий шлях. Провідною формою його діяльності стала освітня діяльність зі спеціальними методами, особливими вимогами до нервово психічної організації та особистими якостями. Результати цієї діяльності оцінюються за спеціальними балами.

Зараз це визначення її обличчя та позиції серед інших. Успіх чи невдача навчання, оцінка вчителем результатів його виховної роботи починає визначати ставлення дитини до себе, тобто його самооцінку.

На практиці вчителі організовують виховну роботу і, звичайно, пов'язують результати, досягнуті дітьми, з їх інтелектом та навчальним

ставленням, не враховуючи самооцінки дітей та власних поглядів на свої здібності. Водночас від цих ідей залежить більша або менша впевненість у собі, неправильне ставлення та багато інших аспектів освітньої діяльності (Шаповаленко)[21].

Навіть нижче оцінки вчителя, спільна оцінка учнів у класі також може допомогти виростити це почуття неповноцінності серед невдалих, що переносить неуспішність відсталих дітей у навчанні на всі інші сфери їх діяльності. У другому класі діти з хорошими оцінками розвиватимуть самооцінку і зневажатимуть усіх не відмінників дітей. У навчальній діяльності учнів зростає пропорція між класами в обсязі та складності наукової інформації, яку вони повинні засвоїти, та способі надання інформації для цього.

Кількість та складність цієї інформації дедалі більше перевершують методи та прийоми, якими користуються студенти для оволодіння інформацією. Труднощі, з якими вони стикаються через відсутність раціональних методів навчання, знижують їх інтерес до предмета, і вони суб'єктивно переживаються як «недоліки», пов'язані з власною плутаниною. Студенти, як правило, вірять, що вони можуть добре вчитися, але вони насправді цього не хочуть. Вони мають весь інтелект, який їм потрібен, але їм не вистачає соціальності, характеристик і сильної волі.

Формування повної позитивної самооцінки, пов'язаної з навчальними досягненнями молодших школярів, впливає на ставлення до школи та навчального процесу і загалом сприяє формуванню інтересу та життєвого статусу. Це важливий етап розвитку, який впливає на рівень учнів особистість. Найважливіше завдання на початковому етапі навчання.

Наукові дослідження показують, що вплив низьких навчальних показників на формування самооцінки учнів неоднозначний, і його наслідки залежать від багатьох факторів. Однак постійні невдачі та негативні коментарі, безумовно, спричинять травму для дитини. У свою чергу, це призведе до негативного емоційного переживання, що призведе до формування механізму компенсації, який визначає школу і навіть соціальну непристосованість.

Щоразу, коли механізм компенсації буде «включений» при негативній оцінці, нормальний процес формування зображення буде руйнувати «Я». У свою чергу, це призводить до відхилень у формуванні самооцінки.

Дослідження показали, що серед дітей з високою успішністю переважають діти з адекватною самооцінкою, а дітей з низькою самооцінкою немає. Навпаки, серед дітей з низькою успішністю мало хто має адекватну самооцінку, але майже половина з них негативно сприймає «Я». Тому через відсутність самооцінки учні не в безпеці та відчують песимізм щодо результатів своєї навчальної діяльності.

Висновки до першого розділу

Розібрав ці теми, ми можемо відвести висновок:

Самооцінка відіграє важливу роль у житті людини і впливає на її рішення та цілі. Самооцінка впливає на всю діяльність людини. Самооцінка людини формується з дитинства, і батьки відіграють у цьому важливу роль. Успіх впливає на самооцінку, адже залежно від успіху чи невдачі людина набиратиметься досвіду та емоцій, але якщо самооцінка нестабільна, то кожна невдача може знизити самооцінку.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЮ УСПІШНОСТІ У ЛЮДЕЙ З РІЗНОЮ САМООЦІНКОЮ

2.1 Характеристика методів, етапів та вибірки дослідження

У другому розділі ми досліджували вплив самооцінки учнів та їх успішність.

Наше дослідження проводилося в Херсонській ЗОШ № 4 I-III ступенів, емпіричну вибірку склали учні 9-го класу. Загальна кількість досліджуваних – 30 осіб.

Завдання емпіричного дослідження:

- Дослідити рівень самооцінки у школярів
- Дослідити рівень успішності у школярів
- Провести порівняльний аналіз рівню самооцінки з рівнем успішності школярів

З цією метою використовувалися наступні методи і методики:

1. «Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової»
2. Анкета «Успішність»
3. Отримання середньостатистичних оцінок учнів
4. Метод інтерпретації отриманих даних

Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової – складається з інструкції, завдання, бланка питань, бланка відповідей і ключа. У даній методиці 16 питань, всі відповіді у закритій формі, методика відноситься лише для оцінювання самооцінки.

Анкета «Успішність» – складається з інструкції, завдання, бланка питань, бланка відповідей. У даній методиці 10 питань, у наявності відповіді: закриті, напівзакриті та відкриті, анкета відноситься лише для оцінювання успішності.

2.2. Кількісний та якісний аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження

Після проведення дослідження за допомогою «Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової» (Овчарова)[12] були отримані такі результати, що 70% (21) мають адекватний рівень самооцінки, це може свідчити про те, що ці учні оцінюють себе адекватно, ставлять перед собою реальні цілі, можуть сприймати свої помилки та ціні якості. Та 30% (9) мають неадекватний рівень самооцінки, це може свідчити, що ці учні зштовхуються з неадекватною оцінкою себе, ставлять перед собою цілі які не відповідають їхнім можливостям (результати зображені на рис. 2.1.).

Рисунок 2.1 – Наочне зображення результатів дослідження «Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової»

З цих 30% (9) респондентів які мають неадекватний рівень самооцінки 10% (3) з високим рівень самооцінки, це може свідчити, що учні з високою самооцінкою ставлять перед собою високі цілі, які не відповідають їх можливостям, самооцінювання є не реальним, не признають помилок, але роблять наголос на своїх сильних якостях. Та 20% (6) з низьким рівнем самооцінки, що може свідчити, що ці учні залежать від оцінки оточуючих, їх

цілі занижені, тому, що вони себе оцінюють як слабку людину, роблять наголос на невдачах та на слабких якостях, свої сильні якості не помічають.

Під час отримання оцінок учнів було виявлено, що 60% (18) мають середні оцінки, 30% (9) високі оцінки, та 10%(3) нижче середніх (результати зображені на рисс 2.2.).

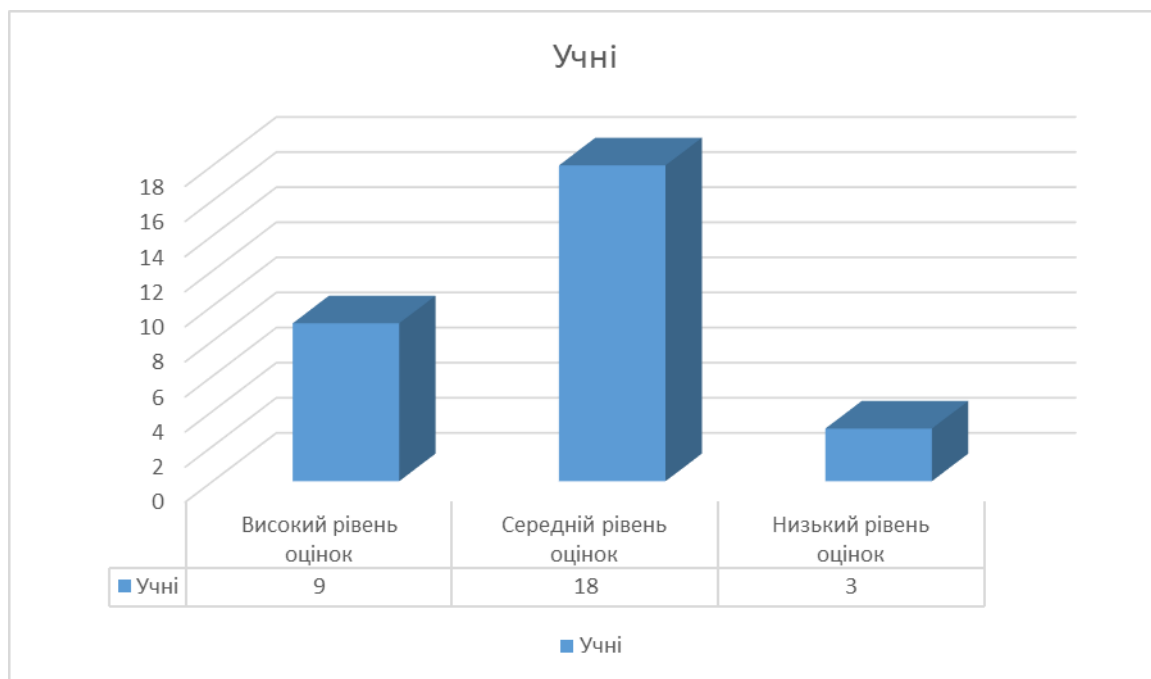

Рисунок 2.2 – Наочне зображення результатів отриманих середньостатистичних оцінок по всім предметам респондентів.

Під час проведення анкетування учнів були отримані такі результати: 80% (24) учнів вважають, що вони є успішними в навчанні або в інших видах діяльності це може свідчити, що ці учні добре навчаються, мають досягнення в будь-яких видах діяльності, а 20% (6) вважають, що вони є не успішними, що свідчить, що ці учні не задоволені своїми оцінками, або досягненнями в видах діяльності (див. рис. 2.3.).

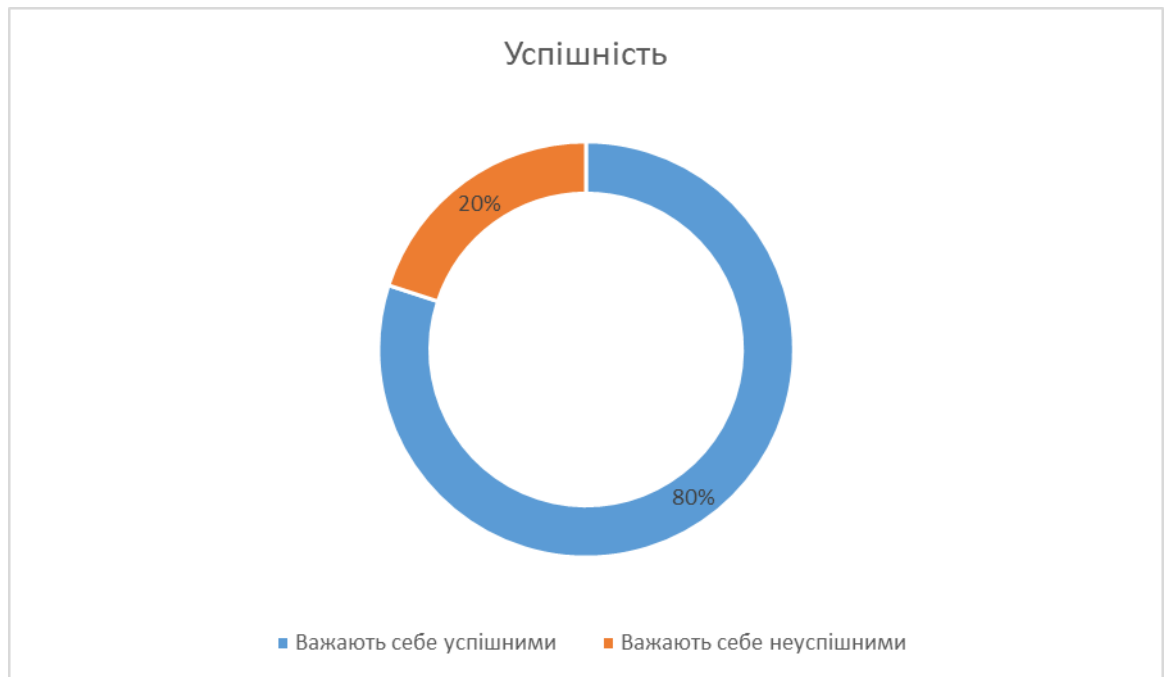

Рисунок 2.3 – Наочне зображення результатів отриманих за допомогою анкетування «успішність»

Аналіз отриманих даних

Серед 21 учня які мають адекватний рівень самооцінки, 9 учнів мають високий рівень оцінок та 12 мають середній, можна припустити, що самооцінка має вплив на навчання, учні з адекватною самооцінку ставлять перед собою реальні задачі, та можуть їх виконати та отримати оцінку.

Серед 9 учнів які мають неадекватний рівень самооцінки, 6 учнів мають середній рівень оцінок та 3 учня мають рівень оцінок нижче середнього, можна припустити, що неадекватна самооцінка впливає на навчання, та через завищені або занижені цілі, учні отримують низький рівень оцінок (див. рис. 2.4.)

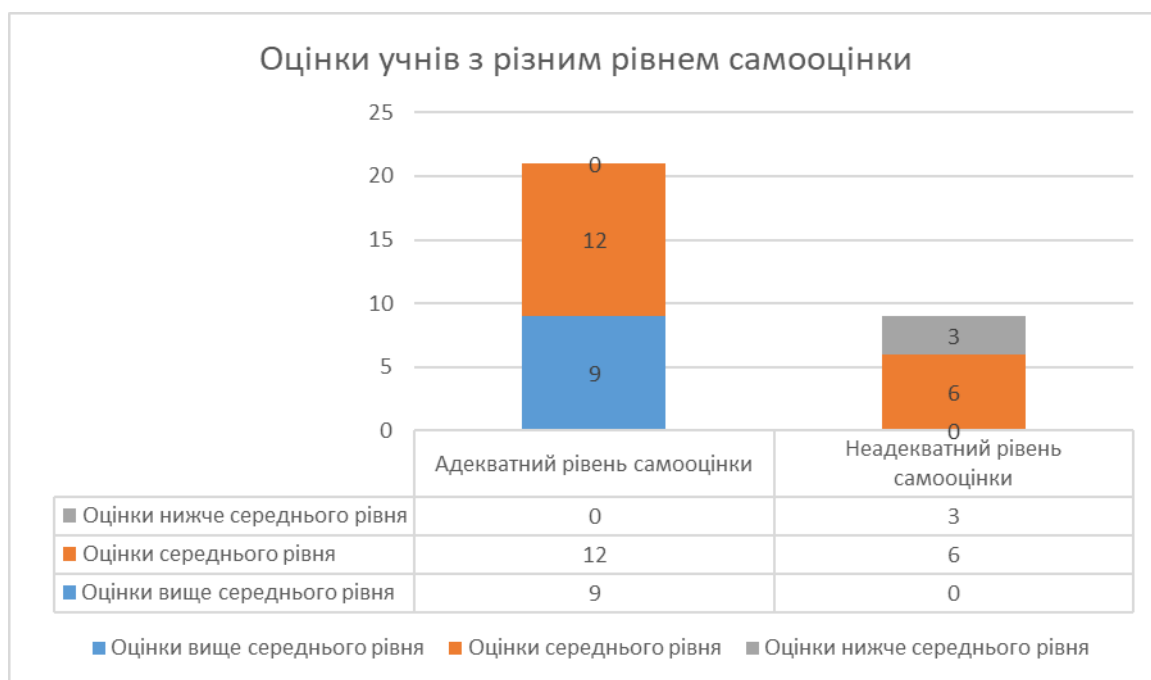

Рисунок 2.4 – Наочне зображення рівень оцінок учнів з різним рівнем самооцінки.

Серед 24 учнів які вважають, що вони є успішними, 9 мають високий рівень оцінок та 15 які мають середній рівень оцінок.

Серед 6 учнів які вважають, що вони не є успішними, 3 мають середній рівень оцінок та 3 які мають рівень оцінок нижче середнього.

Проаналізувавши, що у 21 (100%) учня адекватний рівень самооцінки серед яких 9 чоловік (40%) мають високий рівень оцінок та 12 (60%) середній рівень оцінок, також всі 21 (100%) учень вважають себе успішними. Тоді коли у 9 (100%) учнів у яких неадекватний рівень самооцінки серед них 6 (65%) учнів мають середні рівень оцінок та 3 (35%) мають рівень оцінок нижче середнього, та серед них 6 (65%) вважають себе неуспішними та 3 які вважають себе успішними (див. рис. 2.5.).

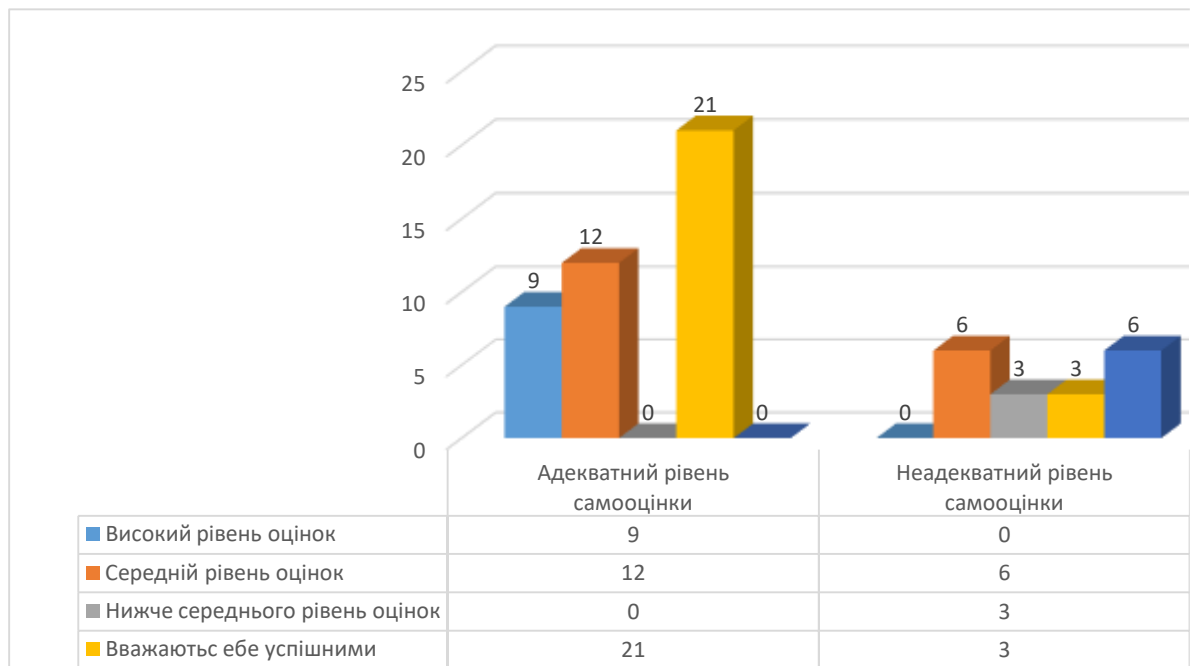

Рисунок 2.5 – Наочне зображення співвідношення результатів рівню самооцінки та успішності в навчанні та сприйняття успішності

Відповідно з вибірки 30 (100%) школярів, 21 (70%) учень має адекватну самооцінку, вчиться на середньому або на високому рівні та вважають себе успішними. Це свідчить, що самооцінка впливає на успішність школярів.

Та 9 (30%) учнів які мають неадекватну самооцінку, з цих 9 учнів 6 учнів вважають себе не успішними, та мають середні та нижче середніх оцінки.

Також ми провели кореляцію, для аналізу статистичних даних, нами було використано коефіцієнт кореляції Пірсона, за критичну точку значущості був обраний показник $p = 0.05$ (Фрагмент кореляційної плеяди наведений на рис. 2.6.).

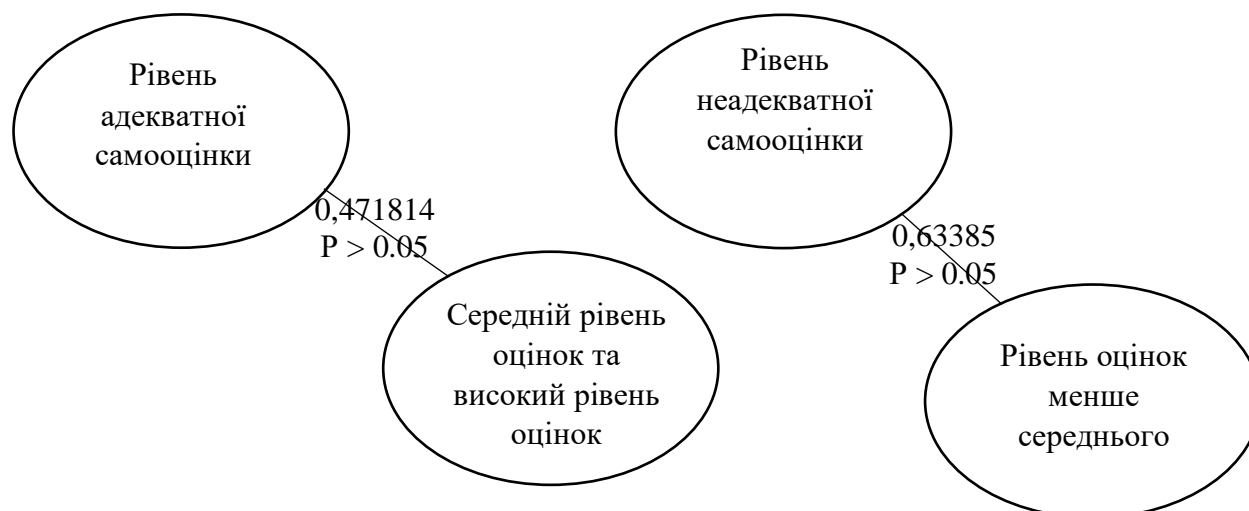

Рисунок 2.6 – Фрагмент кореляційної плеяди, що відтворює зв'язки між рівнем самооцінки та рівнем оцінок.

Зв'язок між адекватним рівнем самооцінки та середнім та високим рівнем оцінок є позитивний має значення 0.471814 та $P > 0.05$, це свідчить, що самооцінка впливає на успішність учнів у навчанні, також всі учні з адекватною самооцінкою та середнім та високим рівнем оцінок вважають себе успішними в навчанні та в інших видах діяльності. Учні з адекватним рівнем самооцінки можуть приймати свої помилки, що дає змогу працювати над своїми помилками, самовдосконалюватися, ставити перед собою реальні цілі, які відповідають можливостям. Адекватна самооцінка дає змогу учням бачити свої сильні та слабкі якості, використовувати їх для отримання ефективного результату в навчанні, ставити пріоритети для ефективного розподілу часу та зусиль, що б отримати гарні результати в навчанні, хобі та інших видах діяльності, що буде відповідати успішності учня.

Зв'язок між неадекватним рівнем самооцінки та рівнем оцінок менше середнього є позитивним має значення 0.63385 та $P > 0.05$, це свідчить, що неадекватна самооцінка впливає на успішність у навчанні та інших видах діяльності, з цих учнів 6 вважають себе неуспішними та 3 вважають себе успішними. Неадекватний рівень впливає на навчання, учні з неадекватним рівнем самооцінки, як з заниженою так і з завищеною оцінюються свої можливості нереально, ставлять перед собою цілі які не відповідають їх

можливостям, не ефективно розподіляють час та сили, через це отримують оцінки рівнем нижче середнього, або які не відповідають очікуванням, що має вплив на відчуття успішності та на самооцінки учня.

Висновки до другого розділу

Самооцінка важливий компонент у житті людини і треба більш детальноше відноситись до самооцінки учнів. Так як у школах є психологи, то треба зробити акцент на вивчення самооцінки в учнів та працювати над тим, щоб в учнів була адекватна самооцінка. Це буде впливати на успіхи у навчанні та інших видах діяльності. Учні у період навчання завдяки цьому зможуть підтримувати адекватну самооцінку, самооцінка стане стабільною, та після навчання у школі, самооцінка не буде хибкою та будь які дії не будуть різко впливати на рівень самооцінки. А так як самооцінка впливає на успішність, то якщо не слідкувати за самооцінкою учнів, вони можуть вважати себе неуспішними, та не вкладати зусилля у навчання, хобі або інші види діяльності, так як будуть вважати, що все одно буде неуспіх у цій діяльності.

Доведено, що адекватна оцінка має вплив на позитивну успішність учнів, а неадекватна самооцінка має вплив на негативну успішність, тобто неуспішність як у навчанні так і в інших видах діяльності.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження впливу самооцінки на успішність учнів.

Шкільний вік дуже важливий для учнів, діти набираються навиків, соціалізуються та навчаються, це дуже важливий етап у житті, та весь цей час сприймається для кожного по різному, та на це впливає самооцінка, яка має вплив на сприймання своїх здібностей, на отримання оцінки від інших і сприймання навколишніх. З'ясовано, що самооцінка важливий аспект у житті кожної людини. В учнів самооцінка ще не є стабільною, та кожний результат може активно впливати на самооцінку.

З'ясовано, що успішність вимірюються людьми індивідуально, та кожна особа сама вирішує для себе успішна вона чи ні. Так успішність важливий аспект, який має вплив на самооцінку, на повторні спроби, на мотиваційний потяг до роботи, створення та викладення зусиль.

Емпірично встановлено, що самооцінка має активний вплив на успішність учнів у навчанні та інших видах діяльності, то це може вказувати на важливість підтримки та встановлення адекватної самооцінки, працювати над неадекватною самооцінкою, за допомогою шкільних психологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко О. О. Теоретичний аналіз вивчення страху як психологічної проблеми у формуванні самооцінки підлітків. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. - 2016. Вип.2(2). С. 12-15. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2\(2\)__4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_2(2)__4) (дата звернення 12.03.2021)
2. Гант О. Є. Програма корекції самооцінки юних тенісистів у системі їх психологічної підготовки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2016. Вип. 5(1). С. 49-55 - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_5\(1\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_5(1)__11) (дата звернення 12.03.2021)
3. Голентовська О.С. Проблема особистісної успішності в командній діяльності крізь призму Української і російської наукової думки. Проблеми політичної психології. 2015. Вип. 2. С. 209-220 – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2015_2_21 (дата звернення 16.03.2021)
4. Дементий Л.И. Ответственность как ресурс личности. М.: Информ-Знание, 2005. 188 с.
5. Джеймс У. Психология. М.: Педагогика, 1991. 288 с.
6. Захарова А. В. Генезис самооценки : автореф. дис. ... доктора психологических наук : 19.00.07. М.: 1989. 44 с.
7. Иванцова Е.В. Феномен диалектной языковой личности. Томск: Издво Том. унта, 2002. 312 с.
8. Конюхова Т. В. Изучение проблемы успеха и успешности личности в контексте междисциплинарного подхода. Известия Томского политехнического университета. 2009. Т. 314, № 6 112-116 с.
9. Кушнарченко А.В. субъектность как детерминанта успешности личности. Известия Южного федерального университета. Серия “Технические науки”. 2006. №14 (69). 241-245 с.
10. Левченко В.В. Секреты успеха и успешности современного человека. М. : ФЛИНТА, 2014. 259 с.
11. Матеюк О.А. Успішність особистості: сутність та зміст феномена. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012.

Вип. 4. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_4_31/ (дата звернення 11.03.2021)

12. Тест на самооценку подростков Овчаровой Р.В. Woman advice. URL: <https://womanadvice.ru/test-na-samoocenku-dlya-podrostkov> (дата звернення 14.03.21)

13. Омельченко Л. М. Психологічна готовність до інновацій як умова успішної професійної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2016. Вип. 233. С. 366-372. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2016_233_57 (дата звернення 14.03.2021)

14. Остапенко І.В. Стратегії та технології активізації самоідентифікування молоді. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 92 с.

15. Пухно С. В. Значення психологічної культури в процесі формування самооцінки професійно важливих якостей майбутнього педагога. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2018. № 2. С. 240-250. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2018_2_30 (дата звернення 10.03.2021)

16. Роджерс К.Р. Становление личности: взгляд на психотерапию. 2-е изд. М.: Институт общегуманитарных исследований, 2018. 241 с.

17. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб: Питер, 2015. 705 с.

18. Тульчинский Г. Л. Разум, воля, успех: О философии поступка. Л.: ЛГУ, 1990. 214 с.

19. Федорченко И.А. Метафорическая и метатекстовая константы языковой личности академика. В.В Виноградова: дис. ... канд. филол. Наук : 10.02.01: Новосибирск, 2002. 23 с.

20. Чудакова В. П. "Самооцінка" як складова інтегральної характеристики "самоусвідомлення себе як професіонала" – критерій

сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. №2. С. 59-77. - URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_2_15 (дата звернення 15.03.2021)

21. Шаповаленко Л. Д. Вікова психологія. К. : Слово, 2004. 388 с.

22. Щербан Т. Д. Деякі психологічні особливості підготовки успішного фахівця. Проблеми сучасної психології. 2016. Вип. 31. С. 569-582. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2016_31_49 (дата звернення 17.03.2021)

23. Яновська Т. А. Психологічні особливості міжособистісних стосунків студентської молоді з різним рівнем самооцінки. Молодий вчений. 2018. №5(1). С. 33-36. - URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_5\(1\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_5(1)__11) (дата звернення 13.03.2021)

24. Яновська Т.А. Психологічні особливості прояву конфліктної поведінки підлітків із різним рівнем самооцінки. Психологія і особистість. 2016. №1. С. 93-108. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_1_10 (дата звернення 13.03.2021)

ДОДАТКИ

Додаток А

Кодекс академічної доброчесності

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Мамай Владислав Александрович,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

05.03.2020
(дата)

В.Мамай
(підпис)

Владислав Мамай
(ім'я, прізвище)

Тест на самооцінку підлітків Овчарової

Чтобы определить уровень самооценки, школьнику предлагается ответить на 16 вопросов. В каждом из них возможно 3 варианта: «да», «нет» или «трудно сказать». Последний следует выбирать только в крайних случаях. За каждый положительный ответ испытуемому присуждается 2 балла, а за ответ «трудно сказать» - 1 балл. В случае отрицания любого из утверждений ребенок не получает за него ни одного балла.

Вопросы теста на самооценку для подростков Р.В. Овчаровой выглядят следующим образом:

1. Мне нравится создавать фантастические проекты.
2. Могу представить себе то, чего не бывает на свете.
3. Буду участвовать в том деле, которое для меня ново.
4. Быстро нахожу решения в трудных ситуациях.
5. В основном стараюсь обо всем иметь свое мнение.
6. Мне нравится находить причины своих неудач.
7. Стараюсь дать оценку поступкам и событиям на основе своих убеждений.
8. Могу обосновать: почему мне что-то нравится или не нравится.
9. Мне нетрудно в любой задаче выделить главное и второстепенное.
10. Убедительно могу доказать правоту.
11. Умею сложную задачу разделить на несколько простых.
12. У меня часто рождаются интересные идеи.
13. Мне интереснее работать творчески, чем по-другому.
14. Стремлюсь всегда найти дело, в котором могу проявить творчество.
15. Мне нравится организовывать своих товарищей на интересные дела.
16. Для меня важно, как оценивают мой труд окружающие.

Итоговая сумма полученных баллов поможет определить результат:

- 24-32 балла – высокий уровень самооценки;

- 12-24 балла – средний;
- 0-12 баллов – низкий.

С детьми, получившими в результате прохождения теста «низкий» или «высокий» результат, должен обязательно поработать школьный психолог, чтобы не совсем адекватная самооценка не повлияла на дальнейшую жизнь подростка.

Авторська анкета успішність

Інструкція: у питаннях які мають варіанти відповідей оберіть варіант який вважаєте потрібним. Якщо Ви обрали варіант «Ваш варіант відповіді» напишіть, що бажаєте потрібним. Питання у яких немає варіантів відповіді також напишіть, що вважаєте потрібним.

1. Успішність – це...

Відповідь:

2. Як Ви вважаєте, Ви успішна людина?

А) Так.

Б) Ні.

3. Чи засмуχετεсь Ви коли у Вас трапляються невдачі?

А) Так.

Б) Ні.

4. Як Ви вважаєте в якій сфері життя ви більш успішні?

А) Навчання.

Б) Хобі.

В) Спорт.

Г) Робота.

Г) Сім'я

Д) Ваш варіант відповіді:

5. У якій сфері життя ви особливо цінуєте успіх?

Свій варіант відповіді:

6. Ви спробуєте ще раз якщо вже зазнали невдачі?

А) Так.

Б) Ні.

7. Чи важлива для Вас думка оточуючих?

А) Так.

Б) Ні.

8. Чи можете Ви ризикнути, якщо шанси невеликі?

А) Так.

Б) Ні.

9. Чи вважаєте Ви себе впевненою людиною?

А) Так.

Б) Ні.

10. В ситуації невдачі кого Ви будете вважати винним?

А) Лише себе.

Б) Лише обставини.

В) Будь кого, але не себе.

Г) І обставини, і себе.

Дякуємо за співпрацю. Ваша думка є важлива.

Додаток Г

Таблиця з середньостатистичними та округленими оцінками, з балами отриманими з «Тест на визначення самооцінки у підлітків за методикою Р.В. Овчарової», та результатами анкетування.

Учні	Оцінки	Самооцінка	Успішність
№1	8	14	Вважає себе успішним
№2	8	17	Вважає себе успішним
№3	8	20	Вважає себе успішним
№4	9	15	Вважає себе успішним
№5	4	24	Вважає себе неуспішним
№6	7	20	Вважає себе успішним
№7	4	6	Вважає себе неуспішним
№8	4	7	Вважає себе неуспішним
№9	8	22	Вважає себе неуспішним
№10	11	20	Вважає себе успішним
№11	8	30	Вважає себе неуспішним
№12	10	19	Вважає себе успішним
№13	6	9	Вважає себе неуспішним
№14	11	21	Вважає себе успішним
№15	8	31	Вважає себе успішним
№16	8	13	Вважає себе успішним
№17	9	17	Вважає себе успішним
№18	8	19	Вважає себе успішним
№19	5	6	Вважає себе успішним
№20	11	22	Вважає себе успішним
№21	7	12	Вважає себе успішним
№22	6	9	Вважає себе успішним
№23	10	15	Вважає себе успішним

№24	8	13	Вважає себе успішним
№25	6	8	Вважає себе успішним
№26	10	16	Вважає себе успішним
№27	11	22	Вважає себе успішним
№28	8	13	Вважає себе успішним
№29	8	20	Вважає себе успішним
№30	7	15	Вважає себе успішним